

Heuvelrug sociaal en groen

initiatief
van GroenLinks
en PvdA

voor elkaar!

verkiezingsprogramma 2018

Wie zijn wij?

OPEN is de nieuwe, progressieve beweging in de gemeente Utrechtse Heuvelrug. OPEN verenigt mensen die zich met hart en handen inzetten voor waarden die wij 'sociaal en groen' noemen: eerlijke samenleving, duurzame leefomgeving.

OPEN is een initiatief van de lokale afdelingen van GroenLinks en Partij van de Arbeid. Naast leden van deze twee partijen biedt OPEN een thuis aan actieve, vooruitkijkende inwoners die geen lid zijn van een landelijke politieke partij, maar wel betrokken zijn bij de lokale samenleving. Door lid te worden van de lokale vereniging Progressief Heuvelrug sluiten zij zich aan bij OPEN.

Met één programma en één kieslijst neemt onze beweging deel aan de verkiezingen voor de gemeenteraad. Als kiezers ons voldoende steunen, nemen we vol overtuiging met een of meer wethouder(s) deel aan het bestuur van onze gemeente.

De lokale democratie nieuw leven inblazen

We hebben elkaar nodig om onze lokale samenleving socialer en de leefomgeving groener te maken. Daarom zoeken we de actieve bijdrage van velen, voor onze gedeelde toekomst.

We willen zichtbaar maken dat het zinvol is je in te zetten voor je eigen omgeving. Onze beweging heet niet zomaar OPEN. Onze naam staat voor vernieuwing, passend bij deze tijd, veranderingsgezind, solidair en duurzaam, nieuwsgierig, optimistisch en vrolijk. Een beweging die deuren en ramen opent zet naar iedereen die mee wil doen.

Rijkdom van betrokken mensen en diversiteit

De dorpen van de Utrechtse Heuvelrug kennen sterke sociale verbanden, zoals in kerkgenootschappen, sportverenigingen, buurtnetwerken, en door het werk van heel veel vrijwilligers die in tal van initiatieven actief zijn. In ieder dorp verbinden veel inwoners zich met kwesties in hun eigen omgeving; ze nemen bij gelegenheid zelf hun verantwoordelijkheid. En veel inwoners zijn actief in organisaties die werken in de hele Heuvelrug. Zoveel betrokken mensen maken onze samenleving sociaal sterk.

We zijn in onze gemeente niet allemaal hetzelfde. Hier wonen boeren, forensen, ondernemers met kleine en grotere bedrijven, ouderen en jongeren, mensen die veel en die weinig geld te besteden hebben, met verschillende etnische achtergronden, met beperkingen of chronische ziekten, mantelzorgers, gezinnen, alleenstaanden. Er komen

nieuwe mensen bij: stedelingen, op zoek waren naar betaalbare woningen in een rustige, groene omgeving, en vluchtelingen, op zoek naar veiligheid en een nieuw bestaan. En er worden kinderen geboren; als zij opgroeien en volwassen worden willen ze ook graag van goede voorzieningen en een mooie omgeving genieten.

OPEN ziet zoveel betrokken mensen en onze diversiteit als rijkdom. Samenleven doe je met elkaar, met respect voor elkaar en met oog voor de toekomst.

Rijkdom van een groene leefomgeving

De Utrechtse Heuvelrug is prachtig! Er zijn unieke landschappen, bossen en waterpartijen, waar flora en fauna de kans krijgen. Als we niet opletten kan de pracht van onze groene leefomgeving in waarde en betekenis afnemen. Groene kwaliteit is belangrijk voor onze gezondheid en voor het milieu én stimuleert ook onze economie. Toerisme en recreatie zijn belangrijke pijlers van de economie in onze regio. In verschillende groepen zetten inwoners zich in voor behoud en versterking van deze lokale rijkdom, gezamenlijk en met concrete initiatieven.

Zuinig op onze aarde past bij OPEN; we koesteren onze natuurlijke leefomgeving.

Sociaal en groen als kernwaarden

Sociaal en groen vormen de kernwaarden van OPEN. We gaan voor beide, niet voor één van beide. Dat kan soms tot ingewikkelde keuzen leiden, maar het is ook onze unieke kracht: onze beweging kiest voor de combinatie van sociaal/solidair en groen/duurzaam. Veel betrokken inwoners herkennen zich in de nadruk op *beide* vitale en urgente waarden. In onze plannen geven we hier verder invulling aan.

Wat kregen we tot nu toe voor elkaar?

Onze fractie en wethouders van GroenLinks/PvdA hebben daadwerkelijk het verschil kunnen maken. Enkele voorbeelden van stappen in de goede richting, waarvoor wij voortrekkers en gangmakers waren.

voor de samenleving

- voor mensen aan de onderkant heeft onze gemeente het beste minimabeleid van Nederland;
- voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt bleef onze BIGA-groep (sociale werkvoorziening) in stand;
- sociale woningbouw in bijvoorbeeld Leersum (Bijenkorf, omgeving Middelweg) en Driebergen (Groene Tuinen, Zonstraat) gerealiseerd;
- in de nieuwe Sociale Dorpsteams alle zorgdisciplines samen laten werken aan probleemsituaties en tijds kansen te laten keren;

voor de leefomgeving

- zonnepanelen op scholen en sportfaciliteiten geplaatst;
- het ecoduct over de N226 dat kan doorgaan;
- gescheiden inzamelen van afval;

voor burgers en onze lokale overheid, onze gemeente

- met inbreng van velen de doorstart van De Binder in Leersum gerealiseerd;
- invulling van het Mariniersterrein in Doorn met participatie van inwoners.

Wat moet er komende jaren hoognodig voor elkaar komen?

Gemiddeld zijn onze inwoners goed opgeleid en leven behoorlijk welvarend. Velen leven in een weldadig groene omgeving. In onze gemeente is de werkloosheid naar verhouding laag, maar hardnekkig. De vergrijzing zet verder door.

Let wel: deze opsomming gaat alleen over gemiddelden. Kijken we preciezer dan zien we onderwerpen die hoognodig om een goede aanpak vragen.

voor een sociale samenleving

- professionele hulp met een heel lange adem bieden voor mensen die niet mee kunnen komen, die het op eigen kracht niet redden, bijvoorbeeld omdat er sprake is van stille armoede, geringe opleiding en slechte huisvesting of vanwege verstikkende schulden; zelfredzaamheid is helaas niet altijd binnen bereik;
- snel meer woningen bouwen voor lagere en middeninkomens, en voor jongeren en ouderen; voldoende aanbod is een groot maatschappelijke en sociaal belang;
- meer leeftijdsbestendige woningen, zodat ouderen langer zelfstandig in hun eigen woning kunnen blijven wonen;
- ontspanning van het harde maatschappelijk debat over migranten, zodat zij volwaardig kunnen deelnemen aan onze samenleving, daar hun bijdrage aan kunnen leveren en zich niet terugtrekken in hun eigen kring;
- tijdiger en betere jeugdzorg bieden, in versterkte samenwerking met omliggende gemeenten en het onderwijs;
- intensieve begeleiding voor kansarme jongeren, met helpende en zo nodig harde hand, zodat zij tijdens hun jeugd jaren optimale sturing krijgen om aan een goede toekomst te werken;
- kwetsbare ouderen beter de weg naar maatschappelijke ondersteuning wijzen, zodat ze die kunnen regelen ondanks de digitalisering en ingewikkelde regelgeving;
- mantelzorgers goede ondersteuning bieden en hen beter de weg wijzen naar de ondersteuning die er voor hen is;
- verborgen armoede aanpakken, die ondanks de gestegen welvaart nog voor komt bij onder meer de middengroepen in onze samenleving;
- een nieuw onderkomen voor de voedselbank.

voor een duurzame leefomgeving

- veel meer groene maatregelen om in 2035 echt een klimaat-neutrale gemeente te worden;
- overgang naar hernieuwbare energie;
- bescherming van de natuur en bevordering van biodiversiteit tot speerpunten maken;
- de inzet voor energie-arme verkeer en (openbaar) vervoer verder versterken;
- de krachten van gemeente, inwoners en maatschappelijke partijen bundelen voor een duurzame voedselketen, voor het lokaal duurzaam en gezond omgaan met voedsel;

- inzetten op meer eigen deskundigheid van onze gemeente, om de waarde en betekenis van onze leefomgeving te bevorderen en die met nog meer kwaliteit aan toekomstige generaties door te geven.

voor burgers en onze lokale overheid

- financieel-economisch kortetermijndenken beter in balans brengen met belangen van een socialere samenleving, een gezondere leefomgeving, biodiversiteit, ecologie en duurzaamheid;
- de participatie van inwoners zo organiseren dat zwakkere belangen zoals ecologie en algemeen maatschappelijke behoeften zoals sociale woningbouw voldoende worden vertegenwoordigd;
- verbetering van het participatieproces. We hebben elkaar nodig om tot goede besluiten te komen; terecht slaan we met participatie een brug tussen burgers en overheid. Maar het kan helemaal uit de bocht vliegen, zoals bij de ondertunneling van het spoor in Maarsbergen: de inzichten kwamen niet bij elkaar, de tegenstellingen werden verscherpt en sterke verdeeldheid werd de opmaat naar teleurstelling bij velen. Om zulke effecten te voorkomen moet het participatieproces beter worden ingericht;
- het hoge niveau aan voorzieningen in onze gemeente blijvend handhaven; deze voorzieningen zijn door onze gemeente voor een groot deel gefinancierd met geleend geld, waardoor de schuldenlast die we samen dragen behoorlijk uit de hand is gelopen; wij vinden het niet verantwoord om deze last blindelings naar komende generaties door te schuiven; de schuldenlast moet bijtijds worden afgebouwd, zo nodig met hogere belastinginkomsten.

Uitwerking van onze plannen

Onze plannen werken we in drie hoofdstukken uit:

1. *Iedereen kan volwaardig meedoen.*
2. *Zuinig op onze aarde en leefomgeving.*
3. *Burgers aan zet.*

Voor deze plannen vragen we uw steun. OPEN verbindt zich aan initiatieven en activiteiten die de gemeente Utrechtse Heuvelrug socialer en groener maken. In onze lokale democratie werken we hieraan binnen de gemeenteraad, maar het zal ook in onze dorpen moeten gebeuren. Samen met iedereen die mee wil doen, willen we deze plannen gaan realiseren.

1. *Iedereen kan volwaardig meedoen*

Wij staan voor volwaardig meedoen van iedereen, zeker nu inkomensverschillen groter worden en bevolkingsgroepen zich vaker van elkaar afkeren. Uitsluiting willen we tot elke prijs voorkomen. We zien uiteenlopende invalshoeken om hier werk van te maken.

Welzijn

- Terwijl de welvaart met sprongen vooruit is gegaan, is de 'stille' armoede toegenomen. We houden ons *uitstekende minimabeleid* onverkort overeind, want het maakt mensen weerbaar en biedt hen kansen om aan de samenleving deel te nemen. We willen dat een grotere groep inwoners er gebruik van kunnen maken; in de financiën van onze gemeente is dit voor ons een prioriteit. Er komt ook een *brede participatie-pas* die toegang geeft tot sport, verenigingsleven en cultuur(educatie).
- Onze gemeente werkt actief mee aan schuldsanering die daadwerkelijk perspectief biedt, bijvoorbeeld door schulden op te kopen.
- De *voedselbank* is niet meer weg te denken voor mensen die diep in de problemen zitten, ook voor ZZP-er die door de economische crisis werden getroffen. Met vrijwilligers en sponsors schiet de voedselbank te hulp, met nauwelijks eigen financiële fondsen. Onze gemeente stelt kosteloos de benodigde ruimte beschikbaar. Onze gemeente neemt het initiatief om het aanbod van de voedselbank, van diaconieën en van de gemeente zelf optimaal te koppelen.
- Er zijn mensen die niet kunnen meekomen in onze maatschappij, mensen die in de problemen komen en in het woud van regelingen hun weg niet kunnen vinden. Vaak is sprake van een stapeling van problemen. De *Sociale Dorpsteams* staan voor hen klaar. Deze teams krijgen extra faciliteiten om te zorgen voor professionele hulp "met een lange adem", voor probleemsituaties die ernstig en langdurig zijn.
- Onze gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor het veilig en gezond laten opgroeien van onze jeugd. Dit begint met een gezonde basis voor kinderen van peuterspeelzalen, kinderopvang, sport e.d. Verder gebeurt dit wat betreft

jeugdgezondheidszorg, gespecialiseerde jeugdhulpverlening en jeugdbescherming in samenwerking met het onderwijs en met omliggende gemeenten.

- Voor *kansarme jongeren* die dreigen te ontsporen, krijgen de Sociale Dorpsteams extra faciliteiten om vasthoudend te begeleiden en waar nodig met kracht te kunnen ingrijpen.
- *Kwetsbare ouderen* verdienen ondersteuning om volwaardig mee te doen. Dit vraagt zorg dicht op de eigen wijk en extra aandacht voor betere zichtbaarheid en vindbaarheid van het Sociale Dorpsteam als het adres waar zij met hun vragen en zorgen terecht kunnen.

Onze gemeente stelt ruimte beschikbaar aan de inloop, de laagdrempelige ontmoetingsplek in wijken.

De komende jaren zet de vergrijzing verder door, in onze gemeente extra sterk. Onze gemeente zoekt uit wat oudere inwoners in de toekomstige nodig hebben om langer zelfstandig te kunnen blijven wonen. Hier horen verschillende invalshoeken bij, zoals het wonen, de zorg, mobiliteit, ontmoeting en ondersteuning.

- *Mensen met een beperking* willen volwaardig kunnen meedoen in onze gemeente. Algemene toegankelijkheid moet de norm worden, en daar gaan we stap voor stap aan werken. Met behulp van de 'Lokale Inclusie Agenda' zetten we in op de inspanning van onze gemeente en van al haar inwoners.
- Onze gemeente zet zich actief in voor het vergroten van de *sociale acceptatie* van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgenders en intersekse personen (LHBTI's). Samen met het COC werkt onze gemeente activiteiten uit in haar communicatie, in het onderwijs en de zorg die nodig zijn. Net als al 45 andere gemeenten/steden worden we *een regenbooggemeente*.

Wonen

De woningmarkt is veranderd. Vooral het aantal woningen in de koopsector is toegenomen. De behoefte aan woonruimte voor eenpersoonshuishoudens en woningen met een zorgconcept gaat verder stijgen.

In de sociale woningbouw lopen de wachttijden op en stagneert de doorstroming naar het middensegment en de koopsector. De voorraad aan betaalbare woningen, met name in de sociale woningbouw en voor middeninkomens, is te klein en moet weer op peil worden gebracht.

- De *bouwplannen van woningcorporaties* krijgen de actieve steun van onze gemeente. Participatie van omwonenden mag het maatschappelijke belang van deze bouwplannen niet overstemmen. Voorafgaand aan de participatie stelt onze gemeenteraad in haar kaderstelling dit maatschappelijke belang veilig.
- Bouwplannen moeten voorzien in de maatschappelijke behoefte aan sociale woningbouw en aan woningen voor het middensegment. Onze gemeente ziet hierop toe.
- Onze gemeente gaat actief op zoek naar geschikte locaties voor de ontwikkeling van woningbouw. Ook dan zal er 'binnen de rode contour' beperkte ruimte zijn; vanwege het maatschappelijke belang mag het de hoogte in; we staan meer bouwlagen toe dan tot nu toe gebruikelijk.
- Onze gemeente maakt ruimte voor creatieve oplossingen, zoals met 'tiny houses' en kangoeroewoningen kan gebeuren.

- Er is specifieke aandacht voor leeftijdbestendig bouwen, wonen voor mensen met een beperking, het mengen van generaties in wijken, en veiligheid van de woonomgeving.
- Onze gemeente spant zich in om met maatwerk de bereikbaarheid in de wijken op orde te houden, bijvoorbeeld met de belbus.
- Met name voor onze oudere inwoners streven we naar een goede en veilige verlichting in onze gehele gemeente.

Werkgelegenheid

In onze gemeente is de werkloosheid naar verhouding betrekkelijk laag, maar wel hardnekkig. Als het mensen treft is dit vaak een drama. Onze gemeente stimuleert een groene economie, met duurzame werkgelegenheid; de gemeente is geen banenmachine, maar kiest een actieve aanpak om te doen wat er wel kan.

- Met lokale partners ontwikkelt onze gemeente een *actieplan werkgelegenheid*. Het gaat om stimuleringsmaatregelen die een brug slaan tussen private belangen en het maatschappelijke belang, vanaf stageplaatsen tot vaste banen. Specifiek voor kansarme jongeren komen er stageplaatsen bij.
- Waar onze gemeente zelf opdrachtgever is geeft zij voorrang aan opdrachtnemers (ondernemers, ZZP-ers) van de Heuvelrug die bijdragen aan een groene economie.
- Onze gemeente realiseert een bedrijfsverzamelgebouw voor starters en voor ZZP-ers die bijdragen aan een groene economie.
- Onze gemeente neemt haar verantwoordelijkheid voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt serieus, zoals bij het in stand houden van de BIGA.
- Waar onze lokale overheid zelf werkgever is, kiest zij als regel voor vaste contracten, tenzij het om projecten gaat met een duidelijk start- en eindpunt.

Cultuur

In onze dorpen bestaat een rijk verenigingsleven; er valt veel te genieten op het gebied van muziek, beeldende kunsten, erfgoed en monumenten, toneel en evenementen. Kunst en cultuur verbinden mensen en veraangenamen het leven. Ze inspireren, stemmen tot nadenken en brengen ons op nieuwe ideeën.

- Onze gemeente draagt bij aan een klimaat waarin kunst en cultuur tot bloei komen, bijvoorbeeld door letterlijk ruimte en podium beschikbaar te stellen voor kunstenaars en kunstuitingen.
- Kunst en cultuur zijn er voor iedereen, niet alleen voor een elitaire groep. Onze gemeente ondersteunt combinatie-functionarissen/cultuur-coaches die alle jongeren gelijke kansen bieden op cultuureducatie. Om dezelfde reden steunen we de bibliotheken.

Ook migranten hebben recht op een toekomst

Iedereen heeft recht op een toekomst, ook migranten. Als gevolg van internationale afspraken is de toestroom van vluchtelingen recent sterk afgenomen. In komende jaren zal het de vluchtelingenstroom weer kunnen groeien, bijvoorbeeld vanuit Afrika waar klimaatverandering tot nog meer droogte leidt.

Migratie is van alle tijden, als gevolg van vervolging, geweld, conflict of armoede en honger. Een groot deel van de vluchtelingen heeft geen enkele kans op een verblijfsvergunning. De praktijk verschilt hier van onze wettelijke regels. Vanuit de uitzetcentra gaat slechts een fractie terug en een groot deel verdwijnt in het illegale

circuit met uitbuiting en vrouwenhandel tot gevolg. Het is onze opgave om migranten een betere toekomst te bieden, waar die ook zal zijn.

Onze gemeenschap doet veel aan de opvang van vluchtelingen, met twee opvanglocaties, met de inzet van veel vrijwilligers en instanties als gemeente, Stichting Vluchtelingenwerk en woningcorporaties.

- Onze gemeente blijft haar actieve aandeel leveren in de opvang voor vluchtelingen.
- Vanaf dag één faciliteren we taalonderwijs en onderwijskansen voor iedereen.
- Vrijwilligerswerk wordt normaal in de opvang; dit kan met behoud van de uitkering.
- Onze gemeente biedt hulp bij het verwerven van identiteitspapieren.

Het actieplan 'integratie nieuwkomers' is breed gedragen tot stand gekomen; het biedt nieuwkomers/statushouders betere kansen om succesvol te integreren.

- Onze gemeente geeft onverkort uitvoering aan het actieplan 'integratie nieuwkomers'.
- Voor volwassen statushouders realiseert onze gemeente toegang tot sport en cultuur.
- Onze gemeente zet zich met erkenning en steun in voor onze vrijwilligers en vluchtelingenorganisaties.

2. Zuinig op onze aarde en leefomgeving

Onze gemeente doet geen concessies aan de doelstelling om in 2035 klimaat-neutraal te zijn. Met de klimaatverandering die zich aandient krijgt het leven op aarde en dus ook de mensheid het zwaar te verduren. Zoals overal ter wereld, neemt ook bij ons de soortenrijkdom in snel tempo af. Met het oog op toekomstige generaties nemen we ook lokaal onze verantwoordelijkheid, dicht bij huis dus. We zien het als onze opdracht om onze leefomgeving zo te versterken dat we deze met nog meer groene kwaliteit aan komende generaties door kunnen geven. Met een kaasstolp over onze leefomgeving, met het behouden wat we hebben, komen we er niet.

Wij kiezen voor een aanpak, die uitgaat van duurzaam én solidair: verantwoorde maatregelen waar iedereen aan mee kan doen en niemand wordt uitgesloten. We slagen pas als we mensen die te weinig geld hebben erbij kunnen houden. Dit kan bijvoorbeeld doordat inwoners de handen ineen slaan en duurzame maatregelen organiseren in "coöperaties". Daarmee worden groene maatregelen voor iedereen financieel haalbaar en benutten niet alleen rijkere inwoners de groene subsidies. Met initiatieven die per wijk en in coöperaties tot stand komen, bouwen we ook nog eens aan hechtere gemeenschappen.

Bouwen en energie

Energiebesparing en het omschakelen naar hernieuwbare energiebronnen vergt de inzet en het commitment van velen. Als een van de spelers draagt onze lokale overheid haar steentje bij, in de brede coalitie die hiervoor nodig is. Dit kan met uiteenlopende maatregelen:

- Nieuwbouw krijgt alleen een bouwvergunning wanneer die tenminste energie-neutraal gebeurt.
- Onze gemeente neemt het initiatief voor een programma om op wijkniveau de gasaansluiting in woningen uit te faseren. Uitgangspunt is dat het verduurzamen van woningen gebeurt in coöperaties en in wijken, zodat iedereen mee kan doen.

Maximaal benutten van zonne-energie gaat van de individuele woning naar het wijkniveau.

- Een wijk die verduurzaamt krijgt een gunstiger energie-label en ziet dit terug in een mildere WOZ-aanslag.
- Onze gemeente werkt mee aan de oprichting van een energiefonds om transitieprojecten te financieren, onder meer met groene bankiers en gegarandeerd overheidskapitaal.
- Onze gemeente maakt gebruik van de professionele kennis en ervaring die bij inwoners voorhanden is, maar brengt ook de eigen deskundigheid in ambtelijke kring op peil om de regie te voeren in de energietransitie.
- Samen met andere betrokken partners werkt onze gemeente mee aan het realiseren van zonnepanelen op de geluidswal langs de A12.

Groene lokale economie

We zetten in op economische ontwikkeling die duurzaam is. Hier zijn verschillende invalshoeken voor:

- Onze gemeente ondersteunt actief groene initiatieven van coöperaties waar iedereen aan mee kan doen, met steun van de wethouder en van ambtenaren die specifieke (stads-economische) deskundigheid inbrengen.
- Agrarisch natuurbeheer door boeren krijgt de steun van onze gemeente, door middel van educatie en stimuleringsbijdragen.
- Uitstoot van schadelijke stoffen naar water, bodem en lucht dringen we verder terug. Onze gemeente gaat hier op toezien met onder meer een streng vestigingsbeleid.
- We gaan zuinig om met natuurlijke hulpbronnen in plaats van ze uit te putten en hergebruiken 'afval' zoveel mogelijk. Onze gemeente neemt het initiatief om in regionaal verband afvalstromen in kaart te brengen en organiseert ketens van bedrijven waarin aanbod en vraag elkaar vinden.
- Lokale middenstand willen we behouden, onder meer door een vitale koppeling met lokale productie van voedsel en andere lokale productie- en verwerkingsketens.
- Recreatie is belangrijk voor onze lokale economie, maar onze gemeente zet allereerst in op bescherming van het groene karakter. Waar recreatie extra geluid en te grote verkeersdruk met zich meebrengt, gaat de rem erop. Waar recreatie kansen biedt om de kwaliteit van de groene omgeving te versterken, benut onze gemeente die ook.
- Op de wegen realiseren we meer voorrang voor de fiets. Verkeersvoorzieningen voor fietsers en voetgangers worden waar nodig verder verbeterd.
- Onze gemeente stimuleert de elektrische auto door het aantal oplaadpunten drastisch op te voeren.
- Onze gemeente stelt zich actief op in de lobby om NS-station Driebergen-Zeist als intercitystation te behouden.

Duurzaam en gezond voedsel

Ons eten en de manier waarop dit wordt geproduceerd hebben een enorme impact op onze leefomgeving, klimaat, biodiversiteit, en volksgezondheid. Dit geldt wereldwijd, maar ook lokaal is het van belang om er aandacht aan te besteden:

- Onze gemeente stelt een brede voedselagenda op – van productie tot consumptie – en geeft daar uitvoering aan.

- Voedsel maakt deel uit van de lokale identiteit en economie; bewust of onbewust verbinden consumenten zich met de herkomst en daarmee de waarde van voedsel. Korte, directe ketens tussen boeren en consumenten geven hier bij uitstek uitdrukking aan. Daarom stimuleert en ondersteunt onze gemeente de vorming van zulke ketens.
- Bij korte ketens tussen boeren en consumenten hoort een duurzame voedselproductie die past in het karakteristieke agrarische landschap van onze gemeente. Onze gemeente steunt de verdere ontwikkeling van land- en tuinbouw en veehouderij in deze richting voor een ecologisch en economisch duurzame toekomst.
- Gezond eten is belangrijk voor jong en oud. De Utrechtse Heuvelrug heeft zich enkele jaren geleden aangesloten bij het landelijke programma Jongeren op Gezond Gewicht. We gaan met scholen en verenigingen in gesprek om kinderen gezonder en bewuster te leren consumeren. Vanuit de dorpsteams en zorginstellingen komt er meer aandacht voor gezonde voeding voor ouderen.
- Scholen die schooltuintjes aanleggen voor natuur- en voedseleducatie, krijgen steun van onze gemeente.

Kwaliteit van de natuurlijke omgeving

Onze leefomgeving heeft grote kwaliteit, met het Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug. We zien het als onze opdracht onze leefomgeving met nog meer kwaliteit aan volgende generaties door te geven. Hier zien we meerdere invalshoeken:

- Onze gemeente pakt de regie, want zij kan boven de deelbelangen uit het grotere belang vooropstellen: groene ontwikkeling, ecologie en biodiversiteit komen in verbinding te staan met energietransitie, biologische landbouw en groen bewustzijn van onze jeugd.
- Onze gemeente treedt op als een gedegen en deskundige gesprekspartner van andere overheden en partijen. Daarvoor haalt de gemeente specifieke expertise in huis, op het gebied van ontwikkeling van natuur en landschap, landbouw en voeding.
- Bestaande groenstructuren in de openbare ruimte, zoals vijvers en sprengen, benut onze gemeente voor het tijdelijk bergen van overtollig regenwater.
- Verstening van de openbare ruimte dringen we terug; onze gemeente geeft zelf het goede voorbeeld door in de eigen projecten verharding tegen te gaan en meer gebruik te maken van waterdoorlatende materialen.
- Groenstroken richten we in voor spelende kinderen; snippergroen geven we uit aan buurtcollectieven, die er gezamenlijk een natuurlijke inrichting voor kiezen.
- Onze gemeente stimuleert de uitbreiding van het wandelnetwerk.
- Onze gemeente zet door met het 'vergroenen' van bedrijventerreinen.
- Voor het Nationaal Park houdt onze gemeente vast aan de contouren van gebieden die we met rust laten (zoning).
- Om het recyclen van afval te stimuleren en het weggooien van troep in de natuur te verminderen gaan de afvalbrengstations ook op zaterdagmiddag open.

3. Burgers aan zet

Inwoners geven vorm aan de samenleving, door hun sociale netwerken, door hun betrokkenheid bij scholen en vrijwilligerswerk en door acties en initiatieven, zowel onderling als naar de gemeente.

De gemeente is dienstbaar aan de samenleving, maar oefent ook gezag uit: door in te grijpen wanneer dat voor de openbare orde nodig is of door regels te stellen aan de openbare ruimte die we met elkaar delen. Het democratisch proces moet ervoor zorgen dat in de besluiten niet alleen deelbelangen, maar zeker ook het grotere geheel aan bod komt. De gemeente is van en voor ons allemaal.

De kracht van burgers

De rol van de gemeente verandert. Van een overheid die initiatieven aanzwengelt, naar een overheid die zorgt voor breed gedragen besluiten. Inwoners nemen steeds meer initiatieven en dit willen we versterken. De gemeente zoekt daarvoor aansluiting bij de betrokkenheid van inwoners, hun enthousiasme, creativiteit en kunde. Vertrouwen in de burger is het uitgangspunt; hun initiatieven mogen bloeien.

Burgers aan zet

Inwoners worden mondiger en brengen hun belangen voor het voetlicht. Doorgaans zijn zij ook in staat om samen een belangenafweging te maken. Zij zijn immers op de hoogte van de lokale situatie en de verschillende belangen die spelen. Daarom willen we ruimte scheppen voor inwoners die zelf gezamenlijk de regie willen nemen. Burgers aan zet:

- Inwoners die initiatieven nemen om elkaar te ondersteunen of hun leefomgeving te verbeteren krijgen de actieve steun van onze gemeente en haar deskundigen. Het 'dorpsgericht werken' van de gemeente breiden we uit met dorps- en wijkbudgetten, waarmee initiatieven kunnen worden gesponsord. Hierdoor worden zulke initiatieven in de hand gewerkt.
- Inwoners die een energie- of zorgcoöperatie willen oprichten waar iedereen aan mee kan doen, krijgen van onze gemeente juridische, financiële en bestuurlijke steun. We willen zulke initiatieven laten slagen en daarmee bereiken dat coöperaties van inwoners in de hele gemeente normaal worden. Het voorgaande geldt ook voor ZZP-ers die een zogenaamd 'broodfonds' willen oprichten om arbeidsongeschiktheid te verzekeren.

Democratische uitdaging

Democratische besluitvorming krijgt pas kwaliteit wanneer betrokken inwoners de gelegenheid krijgen om aan de besluitvorming bij te dragen. Die gelegenheid is er voor alle inwoners, dus ook voor degenen die niet actief betrokken willen zijn of kunnen zijn. Voor echte kwaliteit in de besluitvorming zijn goede condities nodig:

- heldere kaderstelling

Onze gemeenteraad stelt voor een plan een bepaald budget beschikbaar en betrokken burgers die zich over dit plan buigen kennen dit budget. Ook stelt de gemeente uitgangspunten vast. Bij een plan voor woningbouw bijvoorbeeld, weten omwonenden dat onze gemeenteraad het maatschappelijk belang van de volkshuisvesting verdedigt en realisatie van woningbouw zal doorzetten.

- *balans en gelijkwaardigheid in de participatie*
In de participatie worden alle belangen vertegenwoordigd, ook een algemeen maatschappelijk belang. We zorgen ervoor dat ook belangen zoals van natuur en milieu worden vertegenwoordigd. Deelnemers in dit proces krijgen een gelijkwaardige positie. Hierdoor worden plannen completer en beter te realiseren.
- *overheid faciliteert het participatieproces*
Plannen die complex zijn, kunnen het participatieproces ingewikkeld maken. Dan is er een bekwame facilitator nodig die dit proces in goede banen leidt, die de gelijkwaardigheid en balans bewaart, en het proces leidt tot de best mogelijke overeenstemming. Als onderdeel van dit proces koppelt de overheid terug naar alle betrokkenen die actief een bijdrage leverden.
- *fiat gemeenteraad*
Onze gemeenteraad fiatteert het resultaat van dit proces, als het binnen de kaderstelling past. Dan kan de uitvoering direct starten.

Met deze aanpak maakt de lokale overheid ruimte voor direct betrokkenen en deskundigen en werkt onze gemeenteraad beter samen met alle betrokkenen. Daar hebben we geld voor over, zoals voor de facilitator van de participatie. Want het levert een betere kwaliteit op van de besluiten, beter afgestemd op diverse belangen van inwoners.

Financiën tot slot

Hoog niveau aan voorzieningen, te hoge schuldenlast

Het niveau aan voorzieningen in onze gemeente is hoog. De voorzieningen dragen bij aan de leefbaarheid van onze dorpen en daar zijn we blij mee. Financiering heeft voor een groot deel plaatsgevonden met geleend geld, waardoor de gemeentelijke schuldenlast behoorlijk uit de hand is gelopen. Die schuiven we niet door naar komende generaties. Natuurlijk zijn we bereid om elke voorziening kritisch te bekijken, maar wij zijn niet bereid om de leefbaarheid in onze dorpen aan te tasten. We zetten dus niet of nauwelijks in op besparen op deze voorzieningen. Voor de afbouw van de schuldenlast zijn we daarom aangewezen op extra inkomsten. Die zullen uit een verhoging van de OZB moeten komen en daar is in onze gemeente echt ruimte voor.